

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

VII.552.1.2018.MM

Pani

Anna Zalewska

Minister Edukacji Narodowej

al. J. Ch. Szucha 25

00-918 Warszawa

podczas jednego ze spotkań regionalnych Rzecznik Praw Obywatelskich powziął informację o problemie, jaki dotyka niektórych wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych (MOW) po ukończeniu 18. roku życia. Część z nich wyraża bowiem chęć dalszej nauki i ukończenia edukacji w szkole wchodzącej w skład ośrodka. Należy podkreślić, że dla wielu wychowanków MOW jest to jedyna realna możliwość kontynuowania kształcenia, które jest kluczowym elementem resocjalizacji i stanowi gwarancję późniejszego funkcjonowania tych osób w społeczeństwie.

Z treści art. 73 § 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2018 r., poz. 969) wynika, iż jeżeli nieletni ukończy lat 18 przed zakończeniem roku szkolnego, sąd rodzinny może przedłużyć na okres do zakończenia roku szkolnego przebywanie w zakładzie wychowawczym. Oznacza to, że możliwość pozostania w MOW w celu dokończenia edukacji ma charakter ograniczony. Nie może być ona przedłużona do czasu ukończenia danego etapu edukacyjnego np. szkoły gimnazjalnej lub ponadgimnazjalnej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej w odpowiedzi na interpelację nr 23949 *w sprawie umożliwienia wychowankom MOW, którzy ukończyli 18. rok życia, ukończenia rozpoczętej*

nauki w szkole na danym etapie edukacyjnym (VI kadencja Sejmu)¹, wyraziło pogląd, że z nauki w szkole specjalnej wchodzącej w skład MOW mogą korzystać uczniowie niebędący wychowankami MOW, także uczniowie dorośli. Każdy wychowanek MOW, który ukończył 18. rok życia i chciałby kontynuować naukę w szkole wchodzącej w skład ośrodka, może w ocenie MEN nadal być uczniem tej szkoły. Jednocześnie jednak we wskazanej odpowiedzi zwrócono uwagę, że w istocie problem nie dotyczy prawnej możliwości kontynuowania nauki w szkole wchodzącej w skład MOW. Dyskutowana kwestia dotyczy finansowania z części oświatowej subwencji ogólnej kosztów pobytu i utrzymania osób pełnoletnich w ośrodku o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym przeznaczonym dla nieletnich oraz kwestii merytorycznej - zasad i możliwości objęcia osób pełnoletnich oddziaływaniami wychowawczo-resocjalizacyjnymi, stosowanymi w młodzieżowych ośrodkach wobec wychowanków. Problem zasygnalizowany Rzecznikowi podczas spotkań regionalnych dotyczył właśnie objęcia subwencją ogólną ucznia, który po ukończeniu 18 roku życia chciałby dokończyć w MOW edukację gimnazjalną. W praktyce kontynuowanie nauki w MOW po uzyskaniu pełnoletności dłużej niż do zakończenia roku szkolnego jest więc w istotnym sposób utrudnione. Potwierdza to opublikowana przez Najwyższą Izbę Kontroli *Informacja o wynikach kontroli. Działalność Resocjalizacyjna Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych*², w której wskazano, że „barierą w przebiegu procesu resocjalizacji w MOW był brak możliwości kontynuowania rozpoczętego etapu edukacji przez wychowanków, którzy skończyli 18 lat. Osoby pełnoletnie, przebywając w MOW, mogą się uczyć jedynie do zakończenia danego roku szkolnego. Uniemożliwia to dokończenie trwającego etapu edukacji w czasie pobytu w MOW, co dla niektórych wychowanków jest podstawowym warunkiem, którego realizacja pozwala na kontynuację nauki, i tym samym stwarza realną szansę na zdobycie wykształcenia, czy też podjęcie pracy”.

Opisana wyżej kwestia ma szczególne znaczenie z punktu widzenia prawa do nauki wyrażonego w art. 70 Konstytucji RP. W przypadku osób, które przebywały w MOW realizacja tego prawa w praktyce może być utrudniona przez warunki materialne, sytuację rodzinną i inne czynniki. Może to prowadzić do faktycznej nierówności pomiędzy byłymi

¹ *Interpelacja nr 23949 w sprawie umożliwienia wychowankom MOW, którzy ukończyli 18. rok życia, ukończenia rozpoczętej nauki w szkole na danym etapie edukacyjnym*, [dostępna:] <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/3001bd878392962bc12573b500459bdb/ecb919f8de7c7dfbc12578e0004907d5?OpenDocument>, dostęp: 16 lipca 2018 r.

² *Informacja o wynikach kontroli. Działalność Resocjalizacyjna Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych* s. 9, [dostępna:] <https://www.nik.gov.pl/plik/id,15816,vp,18331.pdf>, dostęp: 16 lipca 2018 r.

wychowankami MOW a pozostałymi uczniami w zakresie dostępu do edukacji. Dlatego też szczególnie istotne jest stworzenie **skutecznych mechanizmów prawnych** umożliwiających wychowankom MOW kontynuowanie edukacji po osiągnięciu pełnoletności.

Drugi problem wskazany Rzecznikowi podczas spotkań regionalnych dotyczy procedury wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. Zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. *w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych* (Dz. U. poz. 1743) orzeczenia te są wydawane na wniosek rodzica dziecka lub ucznia. Zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 r. *w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym* (Dz. U. z 2011 r. Nr 296, poz. 1755) w ośrodku dla każdego nieletniego opracowuje się i realizuje indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPE-T). Co do zasady dokument ten jest sporządzany w oparciu o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Niesporządzenie IPE-T w istotny sposób utrudnia zindywidualizowane oddziaływanie resocjalizacyjne i terapeutyczne. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na problem, jakim są często utrudnione kontakty placówek z opiekunami prawnymi nieletnich. Problem ten został też wskazany Rzecznikowi podczas spotkań regionalnych. Dlatego też Rzecznik w pełni podziela sformułowany przez NIK postulat delegowania uprawnień w zakresie występowania z wnioskiem o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego na dyrektora MOW, do którego przyjęty został nieletni³.

Mając na uwadze powyższe, działając w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2017 r., poz. 958 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie.

³ *Ibidem*, s. 33.